

- Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Övriga nämnder
Förvaltning

Program för trygghet och säkerhet

Fastställt av kommunfullmäktige, 2024-01-25 § 9

Program för trygghet och säkerhet

Antaget av Kommunfullmäktige 2024-01-25

Förord

Program för trygghet och säkerhet omfattar en bredd av frågor som är viktiga för att skapa ett tryggt och säkert samhälle. Det handlar både om att skydda människor, natur och miljö men också om att skydda demokratin.

Att få känna sig trygg och säker är grundläggande för alla människor och en förutsättning för att må bra i livet. Många av kommunens verksamheter handlar just om det, att skapa trygghet, säkerhet och stabilitet för invånarna. Det gäller i både stort och smått och inom vitt skilda områden. Det handlar om att känna sig trygg på vägen till skolan, i sitt hem och på sin arbetsplats. Det handlar också om en känsla av trygghet i samhället och världen. Det sistnämnda har blivit särskilt påtagligt i en orolig tid där ett krig i Europa påverkar oss på flera olika sätt.

Det pågår ett intensivt arbete för att stärka totalförsvaret och kommunen har en viktig roll i det arbetet. Jönköpings kommun var tidigt ute med satsningar för att höja den civila beredskapen och ligger därför långt framme. Nu höjer vi ambitionen ytterligare för att kunna klara mycket allvarliga kriser.

En annan samhällsutmaning är den växande gängkriminaliteten. Här är det brottsförebyggande arbetet viktigt, inte minst för att skydda ungdomar från att rekryteras in i kriminalitet. Det finns även ny lagstiftning där kommunen har fått ett ökat ansvar för det brottsförebyggande arbetet. Kommunen har sedan lång tid tillbaka ett nära och välfungerande samarbete med polisen men också med civilsamhället och näringslivet.

På det hela taget har Jönköpings kommun ett effektivt och välorganiserat arbete kring trygghet och säkerhet och räddningstjänsten leder arbetet med stor professionalitet. Det har också visat sig att det vid varje kris finns en fantastisk förmåga till gott samarbete mellan olika verksamheter.

Program för trygghet och säkerhet, som är antaget i full politisk enighet, skapar goda förutsättningar för stabilitet och långsiktighet. Nu fortsätter vi arbetet tillsammans. Tillsammans för att alla som bor, arbetar eller vistas i Jönköpings kommun ska känna sig trygga och säkra.

Ann-Marie Nilsson

Kommunstyrelsens ordförande

Foto framsida: Peter Appelin

Innehåll

Förord	3
Inledning	6
Risikanalys	8
Skydd mot olyckor	8
Civil beredskap	8
Intern säkerhet	9
Informationssäkerhet	9
Brottsförebyggande arbete	9
Suicidprevention	9
Våld i nära relationer	10
Ansvar och uppföljning	10
Förkortningar	10
Program för hållbarhet	11
Fallprevention	13
Bakgrund fallprevention	13
Syfte fallprevention	14
Uppdrag och ansvar för fallprevention	14
Program för hållbarhet	15
Suicidprevention	16
Bakgrund suicidprevention	16
Syfte suicidprevention	17
Uppdrag och ansvar för suicidprevention	19
Program för hållbarhet	19
Bakgrund naturolyckor	21
Syfte naturolyckor	21
Naturolyckor	21
Uppdrag och ansvar för naturolyckor	23
Program för hållbarhet	23
Brandsäkerhet och operativa insatser	24
Bakgrund brandsäkerhet och operativa insatser	24
Syfte brandsäkerhet och operativa insatser	26
Vatten för brandsläckning och sprinkler	28
Uppdrag och ansvar för brandsäkerhet och operativa insatser	28
Program för hållbarhet	28

Vattensäkerhet	30
Bakgrund vattensäkerhet	30
Syfte vattensäkerhet	30
Uppdrag och ansvar för vattensäkerhet	31
Program för hållbarhet	31
Trafiksäkerhet	32
Bakgrund trafiksäkerhet	32
Syfte trafiksäkerhet	32
Mål	33
Uppdrag och ansvar för trafiksäkerhet	34
Program för hållbarhet	34
Civil beredskap	36
Bakgrund civil beredskap	36
Syfte civil beredskap	39
Uppdrag och ansvar för civil beredskap	41
Program för hållbarhet	41
Intern säkerhet	42
Bakgrund intern säkerhet	42
Syfte intern säkerhet	42
Uppdrag och ansvar intern säkerhet	43
Program för hållbarhet	43
Informationssäkerhet	44
Bakgrund informationssäkerhet	44
Syfte informationssäkerhet	44
Uppdrag och ansvar informationssäkerhet	46
Program för hållbarhet	47
Brottsförebyggande	48
Bakgrund brottsförebyggande arbete	48
Syfte brottsförebyggande arbete	49
Uppdrag och ansvar för brottsförebyggande	50
Program för hållbarhet	50
Våld i nära relationer	52
Bakgrund våld i nära relationer	52
Syfte våld i nära relationer	53
Uppdrag och ansvar för våld i nära relationer	55
Program för hållbarhet	55

Inledning

En trygg och säker kommun är en viktig del av kommunens planer och vision. Arbetet med trygghet och säkerhet är till för att skydda människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, miljö, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Orden trygghet och säkerhet används många gånger tillsammans och tolkningen av begreppen är många. I programmet för trygghet och säkerhet menas med säkerhet frånvaro av oönskade händelser, skador eller andra negativa konsekvenser. Med trygghet menas frånvaro av upplevd oro. Trygghet kan således uppnås dels genom att den faktiska säkerheten ökar och dels genom åtgärder som ökar själva känslan av att trygghet ökar.

Trygghet och säkerhet i Jönköpings kommun uppnås genom:

- att den enskildes egen förmåga stärks genom utbildning och information
- ett brett och samordnat förebyggande arbete mot brott, olyckor och kriser
- att en god förmåga att agera vid inträffade olyckor och kriser upprätthålls
- samverkan med civilsamhället, andra myndigheter, organisationer och näringsliv
- att tillsyn och kontroll av byggnader och anläggningar genomförs ur ett olycksförebyggande perspektiv
- ständig förbättring genom uppföljning och analys

Program för trygghet och säkerhet är framtaget med beaktande av hållbar utveckling, jämställdhet samt barn- och äldreperspektiv.

Ambitionen för de särskilda satsningar som redovisas i programmet avser åren 2024-2027.

Enligt särskilt lagkrav och överenskommelse mellan stat och kommun finns tillhörande delprogram för *Operativ räddningstjänst och Förebyggande brandsäkerhet, Civil beredskap*.

Syfte med program för trygghet och säkerhet är att

- förtydliga kommunens uppdrag och ansvar för att uppnå säkerhet och trygghet i kommunen.

- fastställa mål och ambitioner för arbetet med att minska nödlägen i kommunen.
- fastställa rutiner för dels uppföljning och utvärdering av arbetet och dels spridning av kunskaper inom området.

Vision 2030 antogs i kommunfullmäktige i februari 2018. Visionen visar riktningen för kommunens verksamheter och ska skapa gemensamma förutsättningar och mål för att kommunen ska kunna stå redo att möta de utmaningar som de kommande åren ställer oss inför. Visionen kan sammanfattas genom fyra målområden inom vilka kommunen vill positionera sig under tiden fram till år 2030. Ett av de fyra målområdena är:

Jönköping genomsyras av gemenskap, trygghet och öppenhet

Jönköping 2030 är den stora kommunen med den lilla kommunens känsla av gemenskap och trygghet – där öppna mötesplatser och ett starkt civillsamhälle bidrar till att skapa en kommun för alla. Kommunen genomsyras av öppenhet, delaktighet och tillgänglighet. Jönköping är en trygg och säker kommun, var än i livet man befinner sig.

Figur 1: En schematisk bild över framtagandet av programmet.

Risikanalyt

En risk är något som eventuellt kan göra det svårare att utföra en uppgift. Därför är det viktigt att när man planerar att genomföra en uppgift även analysera vilka risker som kan uppstå. Riskerna varierar, och vissa vuxna och barn behöver mer stöd än andra för att kunna använda kommunens tjänster på ett rättvist sätt. Därför behöver risikanalysen synliggöra fler diskrimineringsgrunder än kön som variabler, exempelvis funktionsnedsättning, könsidentitet och etnicitet så att åtgärderna blir bästa möjliga. Riskanalysen är en av flera analyser som sammanfattar bilden av trygghet och säkerhet i Jönköpings kommun, och som tillsammans ska leda fram till olika åtgärder. I olika arbetsgrupper har värdering av risken och förslag till åtgärder genomförts. I värderingen har risken ställts mot det skydd som redan finns för den enskilde, detta steg benämns också som skyddsanalys. Utifrån skyddsanalysen har sedan förslag till åtgärder arbetats fram.

De övriga analyserna redovisas i andra rapporter som tillsammans utgör kommunens risk- och sårbarhetsanalys (RSA). Riskanalysen ingår som en bilaga till kommunens RSA. Riskanalysen utgår från de risker vi kan förutse utifrån händelser som har inträffat och möjliggör att vi kan jobba för att minska risken för att en händelse ska ske igen.

Oavsett analysarbete är det inte möjligt att identifiera alla tänkbara scenarier som kan inträffa. Genom att löpande arbeta med analyser kan de verksamheter som är samhällsviktiga verksamheter skyddas. Det sker genom så kallade kontinuitetsanalyser, d.v.s. att planera för att upprätthålla verksamheter på en godtagbar nivå.

Skydd mot olyckor

Skydd mot olyckor handlar om att minska risken för olyckor i kommunen. I programmet för trygghet och säkerhet redovisas de övergripande målen och särskilda satsningar. Arbetet med skydd mot olyckor i kommunen sker dels direkt till följd av krav i *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* och dels som ett integrerat arbete inom de olika verksamhetsområdena, *Fallprevention*, *Vattensäkerhet*, *Brandsäkerhet*, *Naturolyckor*, *Operativ räddningstjänst och Trafiksäkerhet*. En betydande del i arbetet med skydd mot olyckor utgörs av räddningstjänstens förebyggande arbete samt operativ räddningstjänst.

Civil beredskap

Området civil beredskap omfattar dels krisberedskap som handlar om att kunna förebygga kriser och ha förmåga att lösa krisen när den uppstår, dels civilt försvar som handlar om kommunens förberedelser inför höjd beredskap. Frågor inom området som handlar om kommunens arbete återfinns i

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Inom området ingår även skydd av samhällsviktig verksamhet, den enskildes krisberedskap, krisstöd, kontinuitetshantering i verksamheterna samt krigsorganisation.

Intern säkerhet

Intern säkerhet handlar om att hantera kommunens interna risker och att skydda kommunens egendom, utrustning och personella resurser. Det innebär att förebygga skador och när skador inträffat hantera dessa på bästa sätt. Inom området ingår även rutiner vid hot och våld samt att det är av vikt att kommunen har ett bra försäkringsskydd när skadorna inträffar.

Informationssäkerhet

I samhället idag hanterar både den enskilde och samhället stora mängder information. För kommunen och flertal andra är information en av de mest värdefulla tillgångar och dessutom en förutsättning för att verksamheten ska fungera. Därför är en säker hantering av information en grundförutsättning för att bedriva kommunens kärnverksamheter.

Brottsförebyggande arbete

Kommunen arbetar för att förebygga brott och skapa trygghet.¹ Det förebyggande arbetet utgår från regeringens nationella brottsförebyggande program Tillsammans mot brott. Ett samarbetsavtal är tecknat med Polisen och arbetet med medborgardialoger finns till för att understödja de särskilda satsningarna som är framtagna. Det ska stärka arbetet kring att skapa ett tryggare och säkrare samhälle. Medborgarlöften enligt polisens modell utgör tillsammans med detta program styrdokument för kommunens brottsförebyggande arbete.

Suicidprevention

Suicid (självmord/att ta sitt liv) är den yttersta konsekvensen av svårt lidande. Det kan ses som en psykologisk olycka där en person i en situation eller under en tid upplever sig inte klara av att leva när problemen ser olösliga och outhärdliga ut, men enligt forskning är det ett folkhälsoproblem som går att förebygga. Det suicidförebyggande arbetet inom kommunen handlar om att genom olika insatser förebygga suicidhandlingar och främja psykisk hälsa. Målet är att minska förekomsten av suicidförsök och suicid i befolkningen och i kommunens verksamheter.

¹ Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete

Våld i nära relationer

Kommunen arbetar med förebyggande insatser för minskat våld och förtryck och främjande av jämställdhet samt för att öka samverkan och kunskap inom området. Arbetet med våld i nära relationer är kommunövergripande och utgår från bland annat nationella mål och strategier. Jönköpings kommun har också undertecknat den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå, CEMR, där artikel 22 behandlar könsrelaterat våld.

Ansvar och uppföljning

Kommunledningen ansvarar för arbetet kring säkerhet och samordning av arbetet med säkerhet och trygghet inom det geografiska området Jönköpings kommun. Varje nämnd och bolag är sedan ansvarig för säkerheten inom sitt eget verksamhetsområde. Genom uppföljningssystem följer respektive nämnd och bolag upp sitt trygghets- och säkerhetsarbete. Säkerhetsfrågorna styrs och finansieras i enlighet med ordinarie styrmodell i kommunen.

Räddningstjänsten sammanställer och samordnar arbetet som följer av detta program och redovisar årligen åtgärder och aktiviteter till ledningsutskottet.

Förkortningar

För de särskilda satsningarna som finns under respektive område anges förkortning för ansvarig nämnd/organisation inom parentes. Dessa nämnder är:

- kommunstyrelsen (KS)
- barn- och utbildningsnämnden (BUN)
- kultur- och fritidsnämnden (KFN)
- miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN)
- funktionsstödsnämnden (FN)
- individ- och familjeomsorgsnämnden (IN)
- Region Jönköpings län (RJL)
- stadsbyggnadsnämnden (STBN)
- tekniska nämnden (TN)
- utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (UAN)
- äldre- och vårdnämnden (ÄN)
- överförmyndarnämnden (ÖFN)

Program för hållbarhet

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun utgår från de 17 målen i Agenda 2030 och innehåller förutom information om målen, skrivningar som anger hur Jönköpings kommun ska arbeta för att nå målen. Tanken med programmet är att skapa ett helhetsperspektiv och ett breddat grepp kring arbetet med hållbarhet och mänskliga rättigheter.

Programmet är ett kommunövergripande styrdokument som ska användas för att integrera och arbeta med de globala målen i styrning och uppföljning i kommunens förvaltningar och bolag samt i andra kommunala program. Programmet ska ligga till grund för arbetet med agendamålen i Jönköpings kommuns organisation och ge kommunen nya metoder att driva hållbarhetsfrågorna framåt samt att synliggöra olika rättighetsområden.

De 17 globala målen för hållbar utveckling är:

1. Ingen fattigdom
2. Ingen hunger
3. God hälsa och välbefinnande
4. God utbildning för alla
5. Jämställdhet
6. Rent vatten och sanitet för alla
7. Hållbar energi för alla
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
10. Minskad ojämlikhet
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatförändringarna
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald
16. Fredliga och inkluderande samhällen
17. Genomförande och globalt partnerskap

Figur 2: Bildkarta över de 17 globala målen

Fallprevention

Bakgrund fallprevention

Fallolyckor är den vanligaste orsaken till skador som leder till sjukhusvård. I Sverige behöver cirka 300 000 personer varje år uppsöka specialistvård efter att ha skadats i en fallolycka. Omkring 65 000 personer skadas så allvarligt att de behöver läggas in på sjukhus och cirka 1 000 personer per år avlider till följd av en fallskada. I Jönköpings kommun skadades mellan år 2019-2021 cirka 845 personer per år i sådan omfattning att de behövt vårdas på sjukhus minst ett dygn. Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksregister var antalet omkomna på grund av fallolyckor i Jönköpings kommun för åren 2016-2021 56 personer där 50 av dem var personer över 65 år. I Jönköpings kommun drabbas män av fallskador i ungefär samma utsträckning som män i riket, medan kvinnor drabbas i högre grad än vad kvinnor i riket gör. Äldre personer är överrepresenterade både bland de som dör och de som vårdas för fallolyckor. Antalet fallolyckor har minskat de senaste åren både i kommunen och nationellt, men eftersom de äldre blir allt fler kan samhällets kostnader för fallolyckor komma att öka. De flesta fallen, speciellt bland äldre, sker i hemmet. Att halka och snubbla utomhus är också vanligt, speciellt under vintermånaderna.

Enligt MSB:s trygghetsundersökning oroar sig 27 procent av kommuninvånarna för att drabbas av en fallolycka ibland eller oftare. Kvinnor oroar sig oftare än män för fallolyckor.

Syfte fallprevention

Antalet fall och fallolyckor ska minska genom kunskaper om kvinnors och mäns olika behov och förutsättningar, en säker och trygg offentlig inom- och utomhusmiljö och ett förebyggande arbete på samhälls- och individnivå.

Fallprevention i kommunen uppnås genom

- Att befolkningen har en god folkhälsa.
- Att göra riskbedömningar samt ta fram individanpassade åtgärder för äldre utifrån olika behov och förutsättningar.
- Att den offentliga utomhusmiljön föregås av en god halkbekämpning, en bra belysning och minimala nivåskillnader kring trottoarer, gång- och cykelvägar samt trappor.

Särskilda satsningar

- Användning av markvärme på lämpliga ställen och att planering för detta tas med tidigt i processen vid om- eller nybyggnation. (STBN, TN)
- Fortsatt satsning på kantstenssänkningar, minskade nivåskillnader och att bygga säkra gångpassager. (STBN, TN)
- Viktiga Fall – en kampanj för att minska fall i Jönköpings län. (ÄN, RJL)
- Fortsatt arbete med att främja fysisk aktivitet för äldre personer. (ÄN)
- Utarbeta en gångplan. (STBN)

Uppdrag och ansvar för fallprevention

Socialförvaltningen samordnar arbetet med fallprevention på äldrenämndens uppdrag. Övriga berörda nämnder är: funktionsstödsnämnden, tekniska nämnden och stadsbyggnadsnämnden.

Övriga aktörer

Region Jönköpings län, Jönköping Energi AB, räddningstjänsten, Vätterhem, Junehem, SMUAB (Södra Munksjöns Utvecklings AB) och olika intresseorganisationer.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i delprogrammet för fallprevention:

Hälsa och välbefinnande (mål 3)

- Kommunen ska skapa förutsättningar för medborgarna att leva ett hälsosamt liv genom att främja fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor.

Jämställdhet (mål 5)

- Kommunens medborgare har rätt till ett likvärdigt bemötande, service och myndighetsutövning oavsett kön.

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska kontinuerligt arbeta med att undanröja hinder i stadsmiljön med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättningar och äldre.
- Vid utformande av parker och andra offentliga platser bör universell utformning tillämpas där dialog med medborgare är en del i utformningen.

Suicidprevention

Bakgrund suicidprevention

Suicid (självmord/att ta sitt liv) är ett omfattande folkhälsoproblem, både ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Under 2019 avled 700 000 människor i suicid världen över vilket innebär att suicid står för 1 av 100 personer som avlider. Varje suicid är en tragedi. Det finns flera riskfaktorer som föranleder suicid exempelvis jobbförlust, social isolering samt finansiell stress. Världen har även fått avtryck av covid-19-pandemin där isolering var en nödvändighet men är en hög riskfaktor för psykisk ohälsa.

Under år 2022 avled 1 569 personer i suicid i Sverige (antal säkra och osäkra suicid) vilket innebär fyra människoliv om dagen. Utöver detta inträffar minst 15 000 suicidförsök varje år. Suicid är både ett samhällsproblem och ett folkhälsoproblem eftersom det dels ger enorma samhällskostnader och dels innebär en katastrof i förlorade liv samt livslång sorg för närstående.

Antalet suicid i Sverige har minskat med ungefär 30 procent sedan 1990. Därefter har de sammanställda siffrorna legat på en jämn nivå. Däremot har det påvisats en ökning bland unga (15-24 år) men även bland kvinnor i åldern 25-44 de senaste 25 åren.

Nyare studier påtalar främst att suicid ökat med 1,8 procent i åldern 20-29 år under åren 2006-2020. Av de som avlider i suicid är 70 procent män vilket innebär att det är över 1 000 män och pojkar årligen. Suicid är dessutom den vanligaste dödsorsaken både bland män och kvinnor i åldern 15-24 samt män i åldern 25-44.

Foto: Johnér bildbyrå

I Jönköping kommun tar cirka 13 personer sitt liv varje år. Suicid är därmed en av de två största, om inte den största, orsaken till olycksrelaterade dödsfall.

Många aktörer från olika delar av samhället är involverade i arbetet att främja psykisk hälsa samt förebygga psykisk ohälsa och suicid. Det innebär att samordningen är en viktig faktor för att hålla ihop arbetet. Folkhälsomyndighetens nationella samordningen syftar till att stödja samverkan mellan myndigheter och andra aktörer vars uppdrag och verksamhet har betydelse för befolkningens psykiska hälsa.

Jönköpings kommun arbetar efter riksdagens antagna nationella handlingsprogram. Det innehåller nio strategiska åtgärdsområden och utgår från både ett befolkningsperspektiv och ett individperspektiv som beskrivs nedan.²

Det suicidpreventiva arbetet ser suicid som ett psykologiskt misstag/psykologiskt olycksfall. Olyckor inträffar som en följd av omständigheter och situationer som var för sig inte behöver leda till en olycka/suicid. Ett systematiskt suicidarbete innebär att det görs analyser av de omständigheter som kan påverka händelseförloppet före, under och efter att suicid eller suicidförsök har ägt rum. Om suicid betraktas som olycksfall innebär det arbetsrättsligt att det finns ett ansvar att förebygga och förhindra dessa. Lagen om skydd mot olyckor (LSO 2003:778) skriver att kommuner ska ha ett förebyggande arbete och en handlingsplan även för andra olyckor än bränder.³

Syfte suicidprevention

Suicidprevention är ett samlingsnamn för den gemensamma verksamhet som syftar till att förhindra suicid. Insatserna innebär förebyggande åtgärder för att främja en god folkhälsa. Syftet med arbetet är att i Jönköpings kommun samverka för att minska antalet fullbordade suicid och suicidförsök. Om någon har gjort ett suicidförsök ska det finnas utarbetade rutiner för att på bästa sätt kunna erbjuda hjälp och stöd till den drabbade i det akuta skedet samt till anhöriga. Samverkan mellan kommun och region är av stor vikt för att nå alla berörda.

Suicidprevention i kommunen uppnås genom

- Främja goda livschanser (de begränsningar och möjligheter individer möter) för samtliga riskgrupper.
- Minska alkoholkonsumtionen i befolkningen och i högriskgrupper för suicid.

² Folkhälsomyndigheten, 2022

³ RESPI

- Minskad tillgänglighet till medel och metoder för suicid.
- Se suicid som psykologiskt misstag/olycksfall.
- Förbättrade medicinska, psykologiska och psykosociala insatser.
- Sprida kunskap om evidensbaserade metoder för att minska suicid.
- Höj kompetensen hos nyckelpersoner.
- Händelseanalyser efter suicid.
- Stöd till frivilligorganisationer.

Särskilda satsningar

- Genom årliga suicidpreventiva informationsinsatser/kampanjer. (alla nämnder)
- Fortsätta med utbildningar och informationsinsatser gällande psykisk ohälsa och suicidprevention, framförallt mot riskgrupper eller de som träffar riskgrupper. (KFN, IN, ÄN, STBN)
- Utifrån arbetsgivarperspektivet arbeta förebyggande med tidiga insatser kring psykisk ohälsa på arbetsplatsen. (alla nämnder)
- Överväga aktioner för ungdomar, t.ex. YAM, Youth Aware of Mental health. (BUN, IN)
- Fortsätta bedriva och utveckla anhörigstöd vid psykisk ohälsa samt efterlevandestöd vid fullbordad suicid. (IN, ÄN)

- Stärka samverkan mellan blåljusorganisationer, Region, Kommun och civilsamhället. (alla nämnder)
- Minska tillgängligheten till medel/metoder och fysiska/farliga platser för suicid. (STBN, TN)

Uppdrag och ansvar för suicidprevention

Räddningstjänsten samordnar det suicidpreventiva arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda nämnder är: tekniska nämnden, stadsbyggnadsnämnden, barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, kultur- och fritidsnämnden.

Övriga aktörer

SOS Alarm, F-samverkan, Region Jönköpings län, Polismyndigheten, Svenska kyrkan, Statens institutionsstyrelse (SIS), Hjärnkoll, Trafikverket, Jönköping University, SPES (Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd), andra intresseorganisationer.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnitt för suicidprevention:

Hälsa och välbefinnande (mål 3):

- Kommunen ska arbeta för att främja god hälsa och välbefinnande. Genom att skapa förutsättningar för medborgarna att främja

psykisk hälsa så bidrar det även till att förhindra psykisk ohälsa. Genom att arbeta förebyggande skapas även förutsättningar för att vid förekomst av psykisk ohälsa ha de inre resurser som behövs för att söka hjälp. Särskild hänsyn ska tas till barn och ungas rätt till utveckling och god hälsa och därmed skapa en god grund för att rusta barnet och förebygga psykisk ohälsa i framtiden.

Jämställdhet (mål 5):

- Kommunen ska arbeta med jämställdhet för att främja god psykisk hälsa. Genom att fokusera på jämställdhet och ge alla samma förutsättningar i livet minskar risken för ett utanförskap som är en stor riskfaktor vid psykisk ohälsa.

Minskad ojämlikhet (mål 10):

- Kommunen ska arbeta med minskad ojämlikhet för att främja god psykisk hälsa. Genom att skapa förutsättningar och bidra till jämlikhet minskar risken för psykisk ohälsa. Vid förändringar i kommunen behöver därför en konsekvensanalys göras för att synliggöra olika medborgares villkor utifrån ålder, bakgrund religion, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet och sexuell läggning.

Naturolyckor

Bakgrund naturolyckor

Naturolyckor är olyckor kopplat till översvämningar, markstabilitet och värmeböljor. Kraftigt regn kan orsaka stora vattenflöden som åstadkommer stor skada på egendom och samhällsviktiga funktioner. Jönköpings kommun ligger i ett område där många oväder passerar och även har en kuperad terräng och jordarter som medför risker för exempelvis ras och skred. Därmed är det angeläget att fortsätta arbeta med att öka skyddet mot skador från naturolyckor.

För skydd mot naturolyckor är riskhänsyn i fysisk planering en viktig faktor. Stadsbyggnadsnämndens arbete med översikts- och detaljplaner innehåller hänsyn till risk för naturolyckor. Ras- och skredproblematiken i kommunen tas upp i återkommande besiktningar som utförs av tekniska kontoret.

För att möta ett förändrat klimat presenteras i styrdokumentet Program för anpassning till klimatförändringar (2018-06-20) olika scenarion för vilket klimat kommunen kan vänta i framtiden. Det anges även hur man ska arbeta för att förebygga och begränsa skador till följd av naturolyckor.

Olyckor till följd av naturföreteelser har alltid inträffat och att förebygga det helt är inte möjligt. Klimatförändringar har också bidragit till att förutsättningarna för naturolyckor har ändrats, både i högre sannolikhet och större konsekvens. Enligt SMHIs prognoser väntas klimatet bli omväxlande både varmare, torrare, blötare och alltigenom mer extremt. Därmed är det viktigt att kommunen fortsätter arbeta med och utveckla strategier för att minska förutsättningarna för och konsekvenserna av naturolyckor.

Syfte naturolyckor

Syftet är att minska skadorna och antalet incidenter orsakade av naturkatastrofer både för individer och verksamheter. Detta kan uppnås genom att ha god kännedom om vilka områden som är mest känsliga för naturkatastrofer samt genom att genomföra bra samhällsplanering och förberedelser.

Skador vid naturolyckor i kommunen motverkas genom

- Mer och tillgänglig kunskap om riskerna med naturolyckor, som grund för rätt åtgärder samt spridande av det underlag och kunskap som finns, till andra aktörer och allmänheten.

- Att beakta riskerna för naturolyckor vid nyexploatering samt genomföra åtgärder för att minska riskerna för den befintliga bebyggelsen.
- Samordning av arbetet med att förebygga naturolyckor mellan inblandade aktörer.
- Tidiga åtgärder för att minska risken för olika typer av översvämningar, ras och skred.

Särskilda satsningar

- Genomföra åtgärder mot ras och skred utifrån prioriterade områden. (TN)
- Genomföra en förnyelse och separering av kommunens dagvatten- och spillvattensnät i särskilt utsatta områden. (TN)
- Genomföra fördjupade utredningar av riskområden för att kunna vidta lämpliga åtgärder. (TN)
- Skapa insatsplaner för prioriterade områden. (STBN)
- Kompetenshöjning bland räddningstjänstens personal. (STBN)
- Inventering och prioritering av byggnader med vårdverksamhet eller förskola som drabbas av höga temperaturer i samband med värmeböljor. (BUN, SOC, TN)

Uppdrag och ansvar för naturolyckor

Räddningstjänsten samordnar arbetet kring naturolyckor på kommunstyrelsens uppdrag.

Övriga berörda nämnder är: stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Övriga aktörer

SOS Alarm, Länsstyrelsen, F-samverkan, Region Jönköpings Län, Polismyndigheten, Svenska kyrkan, Statens institutionsstyrelse (SIS), Trafikverket, Jönköping University, andra intresseorganisationer.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för naturolyckor:

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska verka för en inkluderande och hållbar urbanisering och samhällsutveckling.
- Kommunen ska väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer.

Bekämpa klimatförändringar (mål 13)

- Satsningarna i handlingsprogrammet kopplar även an till mål 13.1 att stärka motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.

Brandsäkerhet och operativa insatser

Bakgrund brandsäkerhet och operativa insatser

Jönköping kommun växer vilket också föranleder att riskbilden ständigt förändras. I kommunen planeras för förtätningar i tätorten och det byggs allt mer komplexa byggnader i form av stora terminaler och tillverkningsindustrier, men också högre hus och trähus. Byggnaderna består av flera olika brandtekniska lösningar vilket ställer krav på både den operativa och den förebyggande verksamheten då arbetet ska fungera över tid.

Årligen larmas kommunens räddningstjänst till omkring 3 600 händelser där misstanke om att räddningstjänst enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* föreligger. Under år 2021 var antalet bränder/brandtillbud i kommunen drygt 157. Vid jämförelse med andra kommuner är det svårt att se några större skillnader. Jönköpings kommun har generellt sett legat under riket men sett över tid så ser bränder och brandtillbud ut att minska.

Trafikolyckor är den olyckstyp som räddningstjänsten larmas till mest, cirka dubbelt så ofta som brand i byggnad. Antalet larm om trafikolyckor ökar och har gått från att ligga på 388 larm år 2011 till att 2021 komma upp i 514.

Bränder i skog och mark varierar kraftigt mellan åren och risken beror främst på hur lång torrperiod det varit men även andra faktorer som vindstyrka, antal åskoväder och luftfuktighet påverkar utfallet.

Utöver redan nämnda händelser larmas räddningstjänsten ut till cirka 600 andra nödlägen som hjärtstopp, sjukvårdslarm och brådskande assistans till hemtjänst enligt olika samarbetsavtal. Räddningstjänstens resurser utgör även grunden för den infrastruktur som behövs för att hantera olika typer av kriser i kommunen. Dessutom används resurserna för fler akuta uppdrag utan att andra myndigheters ansvar övertas.

Räddningstjänsten har helhetssynen och samordningsansvaret för flertalet områden inom Lagen om skydd mot olyckor (LSO). En god förebyggande verksamhet kan uppnås på ett flertal sätt:

- tillsyn enligt LSO och Lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE)
- hanteringstillstånd för LBE
- information och rådgivning
- utbildningar
- samverkan med andra organisationer samt
- rengöring och brandskyddskontroll.

Förmågan till räddningsinsats beskrivs ur följande tre aspekter:

- yttäckning – hur snabbt drabbade kan få hjälp
- insatsförmåga – vad de drabbade kan få för hjälp
- styrkeuppbyggnad – hur snabbt resurser kan tillskapas för större olyckor.

Räddningstjänsten ska ha sådan yttäckning att det inom rimlig tid är möjligt att nå bebodda samhällen med räddningsinsats. Räddningstjänstens insatsförmåga och yttäckning utgör sedan flera år tillbaka i vissa fall förutsättningar för beviljade bygglov. Det nämnda innebär att insatsförmågan inte kan ändras utan att konsekvenserna för befintlig bebyggelse analyseras.

I delprogrammet brandsäkerhet och operativa insatser finns mer detaljerade uppgifter kring kommunens resurser, larmhantering och ledning, varning till allmänheten, samverkansavtal, hamnar och dess gränser i vatten och räddningstjänst vid höjd beredskap.

Syfte brandsäkerhet och operativa insatser

Att vistas i publika lokaler, allmänna byggnader, arbetsplatser och i bostäder ska vara tryggt. I händelse av en brand ska personer kunna ta sig till en säker miljö. Den enskilde (individer, verksamheter och fastighetsägare) ska ha kunskap och förmåga att ta ansvar för sitt brandskydd.

I Jönköpings kommun ska den enskilde få hjälp från räddningstjänsten inom nio minuter (i snitt) vid olyckor och andra nödlägen. Hjälpens består dels av en första insats med en eller flera personer, dels en styrkeuppbyggnad med ytterligare enheter för möjligheten att kunna klara av en effektiv insats vid aktuell olycka.

Räddningstjänsten ska succesivt byggas upp med både personella och materiella resurser samt fordon för att bemanna en ny station i de västra delarna av Jönköpings tätort.

Brandsäkerhet i kommunen uppnås genom:

- Att tillsyn genomförs enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor samt Lag (2010:1 011) om brandfarliga och explosiva varor för att brandsäkra byggnader och anläggningar.
- Att den enskilde (individ, verksamhet, fastighetsägare) har god kunskap om och själv tar ansvar för sin egna brandsäkerhet.
- Att aktivt delta och stötta enskilda och övriga myndigheter i syfte att öka kunskapen och höja säkerheten i området skydd mot olyckor.

Effektiva operativa insatser i kommunen uppnås genom:

- Att samhällets insatser kompletterar den enskildes förmåga.
- Att samverka mellan olika hjälpinsatser.
- Snabbhet i larmkedjan och snabb respons.
- Att tillräckliga räddningsresurser finns.
- Förmågan att följa olyckshändelser i samverkan med andra organisationer.

Särskilda satsningar brandsäkerhet

- Underlätta för medborgare vid myndighetsutövning att arbeta med e-tjänster vid digital ärendehantering. (STBN)
- Likrikta och underlätta riskbedömning vid nyetablering genom framtagande av riskanalys för kommunens transportleder och områden med särskilda risker. (STBN)
- Fortsätta utbilda och informera människor med annan kulturell och språklig bakgrund. (STBN)
- Minska antalet bränder i flerbostadshus och villor. (STBN)
- Bibehålla och stabilisera säkerhetsnivån i offentliga byggnader. (STBN)
- Öka kommunanställdas kunskap inom området brandsäkerhet. (STBN)

Särskilda satsningar operativ verksamhet

- Planera och påbörja byggnation av brandstation vid södra Munksjön. (STBN)
- Förbättra responstiden för första resurs i kommunen. (STBN)
- Fortsätta utveckling av samverkan inom Räddningsregion Sydöstra Sverige, RSöS, och räddningstjänstsamverkan Småland Blekinge (RSB) för att möta framtida krav på effektivitet. (STBN)
- Förbättra den operativa förmågan att omhänderta utsläpp av farliga ämnen i Vättern i samverkan med Kustbevakningen. (STBN)

- Utveckla förmågan till räddningsinsatser vid omfattande olyckor och masskadesituationer avseende ledning och resurser. Utveckla möjligheter att ta emot nationell och internationell hjälp och stöd. (STBN)
- Arbeta för att miljösäkra arbetet vid operativa insatser, framförallt vid insatser med kontaminerat släckvatten. (STBN)

Vatten för brandsläckning och sprinkler

Tekniska kontoret ansvarar för att vatten för brandsläckning finns tillgängligt i brandpostsystem, branddammar och pumpplatser. Kommunen tillhandahåller vatten för effektiv brandsläckning med räddningstjänstens utrustning samt vatten för sprinkleranläggningar där förutsättningar finns.

I delprogrammet brandsäkerhet och operativa insatser finns en detaljerad beskrivning av hur vatten för brandsläckning samt sprinkler ska utformas.

Uppdrag och ansvar för brandsäkerhet och operativa insatser

Stadsbyggnadsnämnden är den nämnd, och räddningstjänsten den förvaltning som organiserar räddningstjänst som kommunen enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor ska svara för.

Övriga aktörer

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Brandskyddsföreningen, RäddSam F, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, RSÖS (Räddningstjänstregion Syd östra Sverige - samverkan mellan räddningstjänsterna i Jönköping, Östergötland, Kalmar, Kronoberg och Blekinge län).

RSB (Räddningstjänstsamverkan i Småland - Blekinge). RSB utgör ett gemensamt räddningsledningssystem för alla räddningstjänster i Jönköpings, Kronobergs samt Blekinge län samt Ydre kommun i Östergötlands län, Västervik, Vimmerby och Hultsfreds kommuner i Kalmar län.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för brandsäkerhet och operativa insatser:

God utbildning för alla (mål 4):

- Kommunens satsningar inom brandsäkerhet kopplar an till hållbarhetsprogrammets mål om god utbildning för alla.

Minskad ojämlikhet (mål 10):

- Kommunen ska öka tryggheten och känslan av trygghet för kommunens medborgare.

Hållbara städer och samhällen (mål 11):

- Kommunen ska väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer.

Hav och marina resurser (mål 14):

- Kommunen ska arbeta för att minska utsläpp av kemikalier för att värna vattnet.

Vattensäkerhet

Bakgrund vattensäkerhet

Antalet olyckor i samband med vattenaktivitet varierar från år till år, främst beroende på hur sommarvädret har varit. I Sverige drunknar cirka en person var tredje dag enligt MSB:s statistik för drunkningsolyckor. I Jönköpings kommun drunknar i snitt en person per år och det är generellt fler män än kvinnor som drunknar.

I Jönköping finns många sjöar och vattendrag med närhet till bad, fiske och vattenaktiviteter. För att risken för olyckor ska undvikas är många av dessa platser försedda med livräddningsutrustning, och där utrustning inte finns idag ska säkerheten förbättras. Simkunnighet kan vara den viktigaste faktorn för en god vattensäkerhet. Det är vanligt att överskatta sin förmåga och kondition. Andra viktiga faktorer är nykterhet och användande av rätt skyddsutrustning vid vattenaktivitet.

Syfte vattensäkerhet

Antalet drunkningar och vattenolyckor ska minska genom god simkunnighet, ökat flytvästanvändande, ökad uppsikt från medföljande vuxen vid såväl bassängbad som friluftsbad och tillhandahållande samt underhåll av livräddningsutrustning på kommunal mark.

Vattensäkerhet i kommunen uppnås genom

- Ökad kunskap om riskgrupper utifrån kön, ålder, bakgrund och geografiska områden.
- Att kommunen bedriver simundervisning för alla elever och att simkunnigheten är hög.

- Medföljande vuxen badar tillsammans med barnen.
- Möjligheten för invånare att låna/hyra flytvästar, issäkerhetsutrustning samt tillgången av livräddningsutrustning vid vatten.

Särskilda satsningar

- Genomföra åtgärder för att öka säkerheten vid pirer, kajkanter och friluftsbad. (TN)
- Öka kunskapen hos allmänheten och personal i kommunens verksamheter genom informations- och utbildningsinsatser. (KS)
- Digitalisera tillsynen av livräddningsutrustning. (STBN)

Uppdrag och ansvar för vattensäkerhet

Räddningstjänsten samordnar vattensäkerhetsarbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda nämnder är: tekniska nämnden, barn- och utbildningsnämnden, utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, stadsbyggnadsnämnden.

Övriga aktörer

Jönköpings simsällskap och Svenska livräddningssällskapet Jönköpings regionförbund.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för vattensäkerhet:

Hälsa och välbefinnande (mål 3)

- Kommunen ska ha god vattensäkerhet. Åtgärder för att uppnå detta ska koncentreras kring flytvästanvändning, god simkunnighet och att livräddningsutrustning finns vid platser för vattenaktivitet

God utbildning för alla och jämlik hälsa (mål 4 och 5)

- Kommunens satsningar inom vattensäkerhet kopplar an till hållbarhetsprogrammets mål om jämlik hälsa och god utbildning för alla.

Trafiksäkerhet

Bakgrund trafiksäkerhet

Trafikolyckor är den olyckstyp som räddningstjänsten i Jönköping larmas till mest, ungefär dubbelt så ofta som brand i byggnad. I kommunen inträffar de allra flesta trafikolyckorna utmed de stora vägarna, samt i tätorterna. Flest dödsolyckor inträffar på det statliga vägnätet, medan det kommunala vägnätet dominerar för de svårt skadade. Olyckstypen för dödsolyckorna är huvudsakligen singel-motorfordon och därefter fotgängare-motorfordon och möte-motorfordon. De flesta trafikolyckor i kommunen sker med personbilar, följt av lastbilar och moped eller cykel. Det är tio gånger vanligare att personbilar är involverade än lastbilar. Samtidigt söker människor i länet oftast vård för cykelolyckor, och därefter bilolyckor och motorcykelolyckor enligt Region Jönköpings län.

Enligt MSB:s nationella trygghetsundersökning för 2018 oroar sig 70 procent av kommuninvånarna för att drabbas av trafikolycka medan för år 2014 var denna siffra 67 procent. Siffran för riket är 68 procent för år 2018. Trafikolyckor är den risk som människor oroar sig för oftast.

Syfte trafiksäkerhet

Utgångspunkten i Jönköpings kommuns trafiksäkerhetsarbete kommer från både internationella och nationella konventioner samt målsättningar, bland annat Agenda 2030, Stockholmsdeklarationen och Världshälsoorganisationen. Syftet är att bidra till det nationella målet nollvisionen om att minska antalet döda och svårt skadade i trafiken.

Foto: Johnér bildbyrå

Mål

Jönköpings kommun har som mål att halvera antalet dödsfall och allvarligt skadade i trafiken samt minska antalet lindriga och måttliga skadefall med 25 procent i trafiken på det kommunala vägnätet mellan 2020 och 2030.

2021 antogs ett kommunövergripande trafiksäkerhetsprogram där fyra insatsområden pekades ut som viktiga att arbeta med för att uppnå trafiksäkerhet; säker gångtrafik, säker cykling, färre upphinnandeolyckor och säkra skolvägar. De indikatorer, mål och delmål som presenteras i trafiksäkerhetsprogrammet kommer att följas upp i etapper under en femårsperiod av ansvariga tjänstemän.

Trafiksäkerhet i kommunen uppnås genom

- Säker gångtrafik - Att färre gående skadas i singel- och kollisionsoolyckor på kommunens vägar.
- Säker cykling- Att färre cyklister skadas i singel- och kollisionsoolyckor på kommunens vägar.
- Färre upphinnandeolyckor- Att färre motorförare och passagerare skadas i upphinnandeolyckor på kommunens vägar.
- Säkra skol- och fritidsvägar- Att fler barn går och cyklar till skola/fritidsaktiviteter och att trafikmiljöerna kring skolor utformas på ett trafiksäkert och tryggt sätt med barnens behov och förutsättningar i fokus.

Särskilda satsningar

De särskilda satsningarna är åtgärder som ska prioriteras utifrån de fyra insatsområdena i trafiksäkerhetsprogrammet.

- Planera för och anlägga säkra gång- och cykelpassager. (STBN)
- Planera för och anlägga säkra korsningar för biltrafiken. (STBN)
- Utifrån en prioriteringslista i form av en skolvägsinventering genomföra fysiska och beteendepåverkande åtgärder i syfte att få barns väg till skolan att upplevas trygg och säker. (STBN)
- Genomföra beteendepåverkande insatser anpassat till olika målgrupper för att öka hållbart resande. (STBN)

- Genomföra kontinuerlig drift och underhåll av gång- och cykelvägar i form av: (TN)
 - Vinterväghållning av huvudnät för gående och cyklister (TN)
 - Barmarksunderhåll av huvudnät för gående och cyklister (STBN)
- Påbörja ett arbete med att ta fram en kommunövergripande trafikstrategi med start 2023, i syfte att vara ett strategiskt dokument som ska beskriva vilka inriktningar vi bör ta för att kunna effektivisera hur vi förflyttar oss. (STBN)
- Förstärka interna rutiner och samarbeten för att säkerställa att trafiksäkerhet beaktas i kommunens exploaterings-, investerings-, drift och underhållsprojekt. (STBN, TN)
- Fördjupa samarbetet i arbetsgruppen Skydd mot olyckor, SMO i syfte att minska antalet trafikolyckor i kommunen. (STBN, TN, KS, polisen, NTF, Trafikverket)

Uppdrag och ansvar för trafiksäkerhet

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för trafiksäkerhetsarbete på det kommunala vägnätet, samverkar med trafiksäkerhetsorgan och information till allmänhet. Tekniska nämnden ansvarar för trafiksäkerhetsarbetet genom drift och underhållsåtgärder.

Övriga aktörer

Räddningstjänsten, Trafikverket, Polismyndigheten, NTF och Region Jönköpings län.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för trafiksäkerhet:

God hälsa och välmående (mål 3):

- Kommunen ska skapa förutsättningar för medborgarna att leva ett hälsosamt liv genom att främja fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor. Särskild hänsyn ska tas till barns och ungas rätt till utveckling och god hälsa.

- Antalet personer som skadas eller omkommer i trafikolyckor ska minska. Fokus för åtgärder ska vara på ökad kunskap och beteendepåverkan, särskilt mot barn och unga.

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska arbeta för att underlätta och uppmuntra valet att resa hållbart.
- Personer med funktionsnedsättning, barn och äldre ska ha tillgång till ett ekonomiskt acceptabelt sätt att resa hållbart.
- Medborgare som bor på landsbygd ska ha goda pendlingsmöjligheter. Det ska vara enkelt att transportera sig mellan kommunens mindre och större orter och mellan kommunerna.
- Kommunen ska arbeta för säker och smidig gång och cykling. Särskilt fokus ska läggas på barn och ungas skolvägar.
- Trafikökningen i Jönköpings kommun ska ske med de hållbara färdmedlen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa är norm i stads- och trafikplaneringen och ska ges förutsättningar att utvecklas för att biltrafiken inte ska öka i takt med befolkningstillväxten. Motorfordonstrafiken till och från Jönköpingscentrum ska inte i genomsnitt överstiga nivåerna från 2012.
- Viktiga målpunkter ska placeras så att de är lätta att nå med kollektivtrafik.
- Kommunen ska kontinuerligt arbeta med att undanröja hinder i stadsmiljön med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättningar och äldre.
- Kommunen ska ha utvecklade metoder för dialog och samråd med invånare för delaktighet, inflytande och ökad transparens för de grupper som vanligtvis inte deltar i stadsutvecklingsfrågor. Barn och ungas rätt till delaktighet och inflytande ska särskilt beaktas.

Civil beredskap

Bakgrund civil beredskap

Krisberedskap

Handlar om förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Förmågan byggs upp genom bland annat utbildning, övning samt genom den organisation och de strukturer som skapas före, under och efter en kris. Utgångspunkten är att hela samhället gemensamt och inom sina respektive områden tar ansvar för och utvecklar krisberedskapsarbetet. I detta ligger också att enskilda människor utifrån sina egna förutsättningar tar ansvar för sin säkerhet. Arbetet sker på alla nivåer: lokalt, regionalt och nationellt, men också på EU-nivån och internationellt.

Civilt försvar

Handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Civilt försvar är det arbete som görs av statliga myndigheter, kommuner och regioner, privata företag och frivilligorganisationer. Arbetet syftar till att skydda civilbefolkningen och att exempelvis sjukvård och transporter fungerar vid krigsfara och krig. Vid krigsfara och krig ska det civila försvaret också kunna stödja Försvarsmakten.

Civil beredskap

Civil beredskap är ett samlingsnamn för krisberedskap och civilt försvar. Det civila försvaret och krisberedskapen ska förstärka varandra i gemensamma processer för samordning, planering och förberedelser. Den yttersta krisen, det vill säga ett väpnat angrepp, är dimensionerande för den civila beredskapen.

Ytterst syftar den civila beredskapen till att förbereda oss på alla slags samhällsstörningar som riskerar att skada oss. Det som ska värnas är samhällets grundläggande skyddsvärden:

- människors liv och hälsa
- samhällets funktionalitet
- demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- miljö och ekonomiska värden
- nationell suveränitet.

Samhällsviktig verksamhet som kommunen ansvarar för behöver skapa en lokal förmåga att hantera situationer under första dagen/dygnet med begränsad hjälp från övriga delar av kommunen. För att klargöra dessa behov behöver verksamheten genomföra kontinuitetsanalyser, dvs. analysera vad som alltid måste fungera i verksamheten och göra nödvändiga åtgärder kopplat till det.

Kommunfullmäktige fattade i april 2022 beslut om att höja kommunens förmåga att bedriva kommunens samhällsviktiga verksamhet samt sörja för allmänhetens grundläggande behov i form av trygghetspunkter. Dimensionerande scenario för kriser i fredstid är ett bortfall av elförsörjning samt alla externa leveranser under sju dygn och de konsekvenser som följer av detta. Målet är att ingen ska dö eller allvarligt skadas i samhället av konsekvenserna från detta bortfall.

Civil beredskap behöver involvera både den kommunala förvaltningen och de kommunala bolagen. Varje förvaltning och bolag ansvarar för och driver sitt eget arbete inom civil beredskap medan samordningsansvaret ligger på kommunstyrelsen och ledningsutskottet. Kommunen arbetar med kontinuitetshantering som ett systematiskt arbetssätt i de kommunala samhällsviktiga verksamheterna.

Följande dokument ska enligt överenskommelse mellan MSB och SKR (*Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar MSB 2022–15507, SKR 2022/00754*) antas senast 31 december under den nya mandatperiodens första år:

- Styrdokument för kommunens arbete med krisberedskap, ska beslutas av kommunfullmäktige.
- Reglementet för krisledningsnämnden, ska beslutas av kommunfullmäktige.
- Plan för hantering av extraordinära händelser, ska beslutas lägst av stadsdirektören.
- Utbildnings- och övningsplan, ska beslutas lägst av stadsdirektören.

Senast den 31 oktober ska kommunen, under det första kalenderåret efter ordinarie val till kommunfullmäktige, sammanställa och rapportera resultatet av sitt arbete med risk- och sårbarhetsanalys till länsstyrelsen. Risk- och sårbarhetsanalysen inleds med en beskrivning av kommunen och dess geografiska område. I kommunens RSA identifieras samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område samt kritiska beroenden för kommunens samhällsviktiga verksamhet. Utefter detta underlag identifieras och analyseras risker, sårbarheter och brister i kommunens förmåga. Slutligen identifieras behov av åtgärder utefter genomförd analys som mynnar ut i ett antal prioriterade områden att arbeta vidare med för att stärka kommunens förmåga och resiliens.

Kommunen har både sitt geografiska områdesansvar och ett behov av att samverka och uppnå samordning med andra aktörer inom kommunens geografiska område. I det regionala perspektivet samarbetar kommunen med andra kommuner inom länet, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Polismyndigheten, Region Jönköpings län, Försvarsmakten och övriga myndigheter för att ta det geografiska områdesansvaret. Detta görs inom organisationen för det som kallas F-samverkan.

Höjd beredskap är samlingsbegreppet för skärpt- och högsta beredskap. Regeringen fattar beslut om höjd beredskap för hela eller delar av landet, eller viss verksamhet. Beslutet tillkännages genom radio, tv samt på sedvanliga sätt som annan lagstiftning. Vid höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av det civila försvaret i Jönköpings kommun. Kommunstyrelsen får under höjd beredskap i vissa brådskande ärenden fatta beslut istället för kommunfullmäktige.

Varje nämnd och bolagsstyrelse ska ha följande ansvar under höjd beredskap:

- Aktivera sin beredskapsplan (helt eller delvis) och vid varje givet tillfälle besluta om prioriteringar, ambitionsnivå och genomförande i den egna verksamheten. Samhällsviktig verksamhet är prioriterat.

- Ställa om från fredstida organisation till krigsorganisation efter beslut.
- Aktivera arbetet med tillkommande uppdrag för de nämnder och bolagsstyrelser som berörs, det vill säga vara redo att samverka med krigsledningen och krigsstaben kring konkreta arbetsuppgifter.
- Vid behov bidra till att bemanna Jönköpings kommuns totala krigsorganisation samt bidra med övriga resurser.

Säkerhetsskydd är skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsklassificerade uppgifter. Säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) gäller för alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMFS 2019:2) innehåller detaljerade bestämmelser som kompletterar lagstiftningen.

I delprogrammet *Civil beredskap* finns mer detaljerade uppgifter kring styrningen av arbetet i kommunala förvaltningar och bolag, samhällsviktiga verksamheter i det geografiska området, krisledningsnämnd, lokal samverkan och säkerhetsskydd.

Syfte civil beredskap

Civil beredskap ska finnas för att skydda människors liv och hälsa, värna om samhällets funktionalitet och upprätthålla grundläggande värderingar, demokrati, rättssäkerhet samt mänskliga fri- och rättigheter.

God civil beredskap i kommunen uppnås genom

- Att samtliga hushåll själva tar ansvar för sin hemberedskap för att hantera tillfälliga bortfall av data, el, telefoni och vatten i upp till en vecka.
- Att drabbade och särskilt utsatta grupper får stöd av samhället vid en kris och vid krig.
- Att arbetsgivare och verksamhetsansvarig har väl utarbetade handlingsplaner för en krissituation och vid krig.
- Samverkan med civilsamhället och näringslivet.
- Planering för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet.
- Tillgång till nödvatten.
- Tillgång till trygghetspunkter med möjlighet till information och stöd vid en allvarlig händelse.

Särskilda satsningar

- Planlägga och skapa rutiner för kommunens trygghetspunkter, samt öva nödvändig personal (KFN).
- Upprätta och ajourhålla planer för inkoppling av reservkraft, nödvatten samt bränsleförsörjning av reservkraft i samband med elavbrott, samt öva nödvändig personal (TN).
- Genomföra kontinuitetshantering avseende samhällsviktig verksamhet i samtliga förvaltningar, varje mandatperiod (alla nämnder).
- Upprätta en plan för räddningstjänst under höjd beredskap (STBN).
- Upprätta en krigsorganisation och tillse att tillräckligt antal medarbetare finns tillgängliga under höjd beredskap (KS).
- Uppfylla kommande överenskommelser och lagstiftningar inom området civil beredskap (alla nämnder).
- Verka för en utvecklad privat-offentlig samverkan inom civil beredskap (KS).
- Fortsatt arbeta för att etablera förmågan att producera el och fjärrvärme i lokal så kallad ö-drift inom kommunen. Detta för att bl.a. möjliggöra leverans av el och fjärrvärme till

samhällsviktig verksamhet under avbrott i elnät. En avsiktsförklaring finns upprättad (KS).

- Stärka kommunens förmåga avseende säkerhetsskydd (alla nämnder).
- Genomföra kompetenshöjning inom civil beredskap för utvalda befattningar inom kommunens organisation. (KS)
- Stärka kommunens förmåga att hantera IT-incidenter och angrepp från en främmande aktör. Bidra till verksamhetens kontinuitetsarbete att hantera IT-incidenter genom ett förbättrat informations- och IT-säkerhetsarbete. (KS)

Uppdrag och ansvar för civil beredskap

Räddningstjänsten samordnar arbetet med krisberedskap, civilt försvar och säkerhetsskydd på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är: kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Civilsamhället (aktörer inom livsmedelsförsörjning, energi, telecom, transport med flera) och F-samverkan.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för civil beredskap:

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska verka för att medborgare ska ha kunskap kring hur de ska agera vid en kris. Kommunens krisinformation ska vara anpassad och tillgänglig för både vuxna och barn, och det ska säkerställas att alla medborgare nås av all krisinformation.

Intern säkerhet

Bakgrund intern säkerhet

Intern säkerhet kan ses som ett samlingsbegrepp för de åtgärder som vidtas i syfte att skapa en säkerhetsmedveten och robust organisation. Med begreppet avses skydd mot fysisk, psykisk och ekonomisk skada på människa, fysiska och immateriella tillgångar samt verksamheten i övrigt. Områden detta innefattar kommer vidare att presenteras i delprogrammet Intern säkerhet.

Kommunen ska ha förmåga att möta störningar och hot i de egna verksamheterna, vilket är grunden till varför kommunen aktivt ska arbeta med intern säkerhet.

I arbetet med intern säkerhet har varje förvaltning huvudansvar för säkerheten inom sitt verksamhetsområde och ska därmed tillse säkerheten för anställda, andra som omfattas av verksamheten, miljön och kommunens egendom. Dessutom ska kommunen arbeta med riskspridning, bland annat genom ett gott försäkringskydd.

Syfte intern säkerhet

Den interna säkerheten syftar till att förebygga och minimera risker samt undanröja hot, för att därigenom ha en fungerande verksamhet med få störningar och egendomsförluster. Detta skapar en trygg miljö för samtliga som omfattas av verksamheten.

Intern säkerhet i kommunen uppnås genom

- Att varje förvaltning och bolag tar eget ansvar för att förhindra och agera vid skador och olyckor genom ett systematiskt säkerhetsarbete.
- Att verksamheten rapporterar incidenter och skador för att kommunen ska få en samlad bild att vidta åtgärder ifrån.
- Uppföljning och utvärdering av vidtagna åtgärder utifrån både förebyggande samt inträffade händelser.
- Tydliga styrdokument som anger riktning för säkerhetsarbetet.
- Uppföljning av orsak och konsekvens av störningar och skador som drabbar människor, egendom, miljö och ekonomi.
- Samordning av det gemensamma säkerhetsarbetet inom kommunen.

Särskilda satsningar

- Revidera och digitalisera befintliga strukturer och mallar som styr det systematiska säkerhetsarbetet internt i kommunen avseende planering, dokumentation, kontroll och uppföljning. (KS)
- Uppdatera och ta fram gemensamma styrdokument som reglerar säkerhetsarbetet inom kommunen. (KS)
- Arbeta med att ta fram en arbetsmodell för systematiskt säkerhetsarbete avseende uppföljning och analys av den interna säkerheten med lämpliga indikatorer. (KS)

Uppdrag och ansvar intern säkerhet

Räddningstjänsten samordnar arbetet med den interna säkerheten på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Bevaknings- och kameraövervakningsföretag, försäkringsbolag, SOS Alarm, Polismyndigheten.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för intern säkerhet:

Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16):

- Kommunens satsningar inom intern säkerhet kopplar an till hållbarhetsprogrammets mål om inkluderande samhällen.

Informationssäkerhet

Bakgrund informationssäkerhet

Information finns numera överallt inom en organisation: personaladministration, ekonomistyrning, produktinformation, kunddatabaser, strategisk planering, support och service etc. Information är en mycket viktig och värdefull tillgång för Jönköpings kommun. Det är avgörande att skydda känslig eller värdefull information och att säkra dess hantering för att undvika att information går förlorad eller hamnar i orätta händer. Digitaliseringen innebär att informationen hanteras på nya sätt, vilket i sin tur innebär förändrade förutsättningar för informationssäkerheten. En god informationssäkerhet innebär att den är anpassad för verksamhetens förutsättningar och behov.

Ledningen får möjlighet att styra och följa upp informationssäkerhetsarbetet, det vill säga att säkerheten är effektiv och ändamålsenlig. En säker hantering av information är en grundförutsättning för att bedriva kommunens kärnverksamheter samt cyber och IT-säkerhetsarbetet.

Syfte informationssäkerhet

Syftet med informationssäkerhet är att skydda information från obehörig åtkomst, ändring, förlust eller skada. Det handlar om att säkerställa konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet för information och system som innehåller information.

Konfidentialitet handlar om att säkerställa att information endast är tillgänglig för de personer eller organisationer som har rätt att ta del av den. Det innebär att skydda information från obehöriga personer eller attacker som kan leda till oavsiktlig eller avsiktlig exponering av känslig information.

Riktighet handlar om att säkerställa att informationen är korrekt och oförändrad. Det innebär att förhindra oavsiktliga eller avsiktliga ändringar av information, samt säkerställa att den är korrekt och pålitlig.

Tillgänglighet handlar om att säkerställa att information och system är tillgängliga för de behöriga användarna när de behöver dem. Det handlar om att förhindra störningar, avbrott eller förlust av tillgänglighet som kan hindra användare från att få åtkomst till information eller system.

Genom att implementera adekvata säkerhetsåtgärder och kontroller kan organisationer skydda sin information från olika hot och risker, såsom obehörig åtkomst, dataläckage, sabotage, virus och andra skadliga program. Informationssäkerhet hjälper till att upprätthålla förtroende, skydda affärsintressen och efterleva lagar och regler som rör hanteringen av information och personuppgifter.

Det är viktigt att notera att informationssäkerhet är en kontinuerlig process och att det inte finns något absolut ”perfekt” säkerhetssystem. Det handlar om att följa bästa praxis, kontinuerligt anpassa sig till nya hot och sårbarheter samt att vara beredd att hantera säkerhetsincidenter när de inträffar.

God informationssäkerhet i kommunen uppnås genom

- Att riskbedömningar och identifiering samt bedömning av potentiella hot och sårbarheter i Jönköpings kommuns informationssystem och informationstillgångar genomförs systematiskt. Genom att genomföra riskbedömningar kan man prioritera insatserna och vidta lämpliga skyddsåtgärder för att minska riskerna.
- Att all information och tillhörande informationssystem som hanteras av Jönköpings kommun är identifierad, värderad och förtecknad. Av förteckningen ska det framgå vem som är ägare av informationen och informationssystemet.
- Att anställda, externa uppdragstagare och förtroendevalda inom Jönköpings kommun har god kunskap om informationssäkerhet och aktuella regelverk beträffande informationssäkerhet.
- Att Jönköpings kommun aktivt samverkar internt likväl som externt med det omgivande samhället såsom myndigheter, företag, nätverk och intressegrupper. Särskilt sådana som är styrande inom informationssäkerhet.

- Att inträffade informationssäkerhetsincidenter rapporteras och följs upp. Inträffade incidenter ska vara en del av det ständiga förbättringsarbetet gällande informationssäkerhet.
- Att informationssäkerhetsarbetet årligen rapporteras till kommunstyrelsen. Detta för att säkerställa att det systematiska informationssäkerhetsarbetet efterlevs enligt Jönköpings kommuns ledningssystem för informationssäkerhet (LIS).

Särskilda satsningar

- Implementera ett ledningssystem för informationssäkerhet som bygger på ISO 27000. (KS)
- Fortsätta utveckla centralstödfunktionen för informationssäkerhet inom stadskontoret. (KS)
- Implementera ett systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete på alla förvaltningar. (KS)
- Kartlägga alla informationsmängder i respektive förvaltning och klassa dessa i ett gemensamt system. (alla nämnder)
- Säkerställa att personalen får den kunskap och utbildning som krävs inom detta område. (alla nämnder)
- Säkerställa att det finns en dokumenterad incidentprocess för informationssäkerhetsincidenter. (alla nämnder)

Uppdrag och ansvar informationssäkerhet

Respektive nämnd eller bolag ansvarar för informationssäkerheten inom sitt område. Kommunstyrelsen har det samordnande ansvaret för informationssäkerheten i Jönköpings kommun.

Övriga aktörer

Övriga kommuner och myndigheter i länet samt Länsstyrelsen, MSB och SKR.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för informationssäkerhet:

Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16):

- Kommunens satsningar inom informationssäkerhet kopplar an till hållbarhetsprogrammets mål om inkluderande samhällen.

Brottsförebyggande

Bakgrund brottsförebyggande arbete

Jönköpings kommun arbetar med brottsprevention i tre nivåer:

Strukturell prevention

Förändring av människors grundläggande livsvillkor, exempelvis god utbildning, arbete och bostäder. Genom att förbättra barns, ungdomars- och vuxnas levnadsförhållanden ökar också möjligheterna för dem att utveckla och leva ett fullgott liv.

Social prevention

Påverka och motverka sociala processer som kan leda till att individer och grupper utvecklar negativt normbrytande beteenden eller återfaller i brott.

Situationell prevention

Skapa förutsättningar för att brott eller annat negativt normbrytande beteende inte inträffar på specifika platser eller situationer, och om de inträffar begränsa dess konsekvenser.

Arbetet sker utifrån den lag som trädde i kraft 1 juli 2023 om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete vilken i korthet innebär att kommuner ska ha en organisering och samordning av det brottsförebyggande arbetet, ta fram en lägesbild, analysera samt ta fram en åtgärdsplan, som ska följas upp minst en gång vartannat år.

Arbetet sker i samverkan mellan berörda förvaltningar, polis, kommunala bolag, näringslivet och civilsamhället. En del av arbetet genomförs med den brottsförebyggande arbetsmetoden Effektiv samordning för trygghet (EST).

Vad behöver kommunen arbeta med?

Kommunen står inför att utveckla det brottspreventiva arbetet för att än mer motsvara kraven i den nya lag som rör kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. I huvudsak genomför Jönköpings kommun de delar som ingår i lagen, men viss fördjupning bör ske. Bland annat är det orsakerna till varför viss brottslighet uppstår som är i behov av närmare analys, vilket kräver kompetenshöjande insatser hos vissa medarbetare, i flera förvaltningar, med ansvar för brottsförebyggande frågor.

En annan fråga av vikt är trygghetsaspekten. Det finns grupper av människor i samhället som enligt statistik väldigt sällan utsätts för brott, men som känner en stor otrygghet när de rör sig i samhället eller i sitt bostadsområde, särskilt under senare delen av dygnet. Kön är den faktor som har störst betydelse för hur tryggheten upplevs och kvinnor är den grupp som oftast känner en större otrygghet. Det är en viktig fråga att fortsatt beakta; hur ökar kommunen tryggheten för kvinnor och andra som känner sig mer otrygga beroende på ålder, härkomst, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.

Inom ramen för den nya lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete kommer det strategiska brottspreventiva arbetet i kommunen att utvecklas, bl.a. med arbetsmetoden EST.

Syfte brottsförebyggande arbete

Jönköpings kommun ska, i syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten, samverka med berörda aktörer. Det brottsförebyggande arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från gemensam lägesbild, orsaksanalys, åtgärdsplan och uppföljning av arbetet.

Brottsförebyggande arbete i kommunen uppnås genom

- Att minska segregationen och öka delaktigheten i kommunen.
- Att använda evidensbaserade arbetsmetoder samt att åtgärder sker i ett tidigt skede.
- Att med kartläggning och orsaksanalys öka kunskapen om brott.
- Att genomföra insatser för att motverka etablering av kriminella nätverk, och därmed minska narkotika- och människohandel samt främja avhoppbarverksamhet.
- Att trygghetsskapande åtgärder finns med i samhällsplaneringen.
- Information till enskilda om vilka preventiva åtgärder som kan göras för att undvika bland annat bedrägeri, stöld och inbrott.

- Att utreda och förebygga välfärdsbrott.
- Social brottsprevention som inkluderar riktade insatser mot barn och unga med ökad risk för kriminalitet.
- Förebygga våld, hot om våld och kränkningar samt otillåten påverkan.

Särskilda satsningar

- Utveckla det strategiska arbetet med lägesbild, analys, åtgärdsplan och uppföljning enligt lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. (KS)
- Utveckla arbetet med den brottspreventiva metoden EST till att omfatta lägesbilder för fler delar av kommunen. (KS)
- Genomföra kunskapshöjande insatser om brottsprevention för berörda medarbetare på förvaltningarna men även hos andra medverkande aktörer. (KS)
- Öka samverkan med fler externa aktörer, exempelvis näringslivet och fastighetsägare m.fl. (KS)
- Implementera och sprida universella våldspreventiva metoder som innehåller förändringsprinciperna kring att öka kunskapen om våld, synliggöra stereotypa och diskriminerande normer samt att vara en aktiv åskådare. (alla nämnder)

Uppdrag och ansvar för brottsförebyggande

Räddningstjänsten samordnar det brottsförebyggande arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Stadskontoret samordnar det våldspreventiva arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är: kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Polismyndigheten, Lokala brottsförebyggande rådet, Länsstyrelsen, Civilsamhället, Region Jönköpings län, Kvinno- och tjejjouren, Smålandsidrotten.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för brottsförebyggande arbete:

God utbildning för alla (mål 4)

- Skolans våldsförebyggande arbete ska prioriteras och stärkas. Särskilt fokus ska riktas mot arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämställdhet (mål 5)

- I analyser ska kommunen använda fler diskrimineringsgrunder än kön som variabler för att fördjupa analysen såsom exempelvis funktionsnedsättning, könsidentitet och etnicitet.
- Förebyggande arbete ska göras genom påverkansarbete kring attityder till sexköp och ett aktivt arbete för att minska efterfrågan på köp av sexuella tjänster inte minst riktat mot unga.
- Kommunen ska erbjuda ett stöd till individer som hamnat i människohandel och prostitution.

Minskad ojämlikhet (mål 10)

- Kommunen ska öka tryggheten och känslan av trygghet för kommunens medborgare. Särskilt fokus ska läggas på trygghet när medborgare vistas utomhus på kvällar och nätter, och gruppen kvinnor, äldre, HBTQI-personer samt personer med funktionsnedsättning.

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska upplevas som attraktiv, trygg och säker.

Fredliga och inkluderande samhällen samt genomförande och globalt partnerskap (mål 16 och 17)

- Kommunen ska ha ett utvecklat arbete för trygghet och säkerhet, liksom ett sammanhållet våldspreventivt arbete i samverkan. Arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från en gemensam definition, lägesbild och orsaksanalys.
- I det våldsförebyggande arbetet ska särskilda insatser göras för att hindra att våldsutsatta barn och vuxna osynliggörs på grund av rådande normer, föreställningar och förutfattade meningar.
- Kommunens insatser ska fokusera på bland annat barns och ungas utsatthet och upplevelser av direkt och indirekt våld.

Våld i nära relationer

Bakgrund våld i nära relationer

Alla, oavsett kön, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Våld i nära relationer är ett allvarligt brott. Det är också ett omfattande samhällsproblem och enligt världshälsoorganisationen (WHO) är mäns våld mot kvinnor ett av världens största folkhälsoproblem. Konsekvenserna av våld är mänskligt lidande och stora samhällskostnader.

Våld i nära relationer kan se olika ut. Det kan vara en partner, en förälder, ett syskon eller släktingar som utövar våld. Våldet uttrycks på olika sätt och drabbar människor på olika sätt beroende av kön, funktionsnedsättning, könsidentitet, sexuell läggning, etnicitet och ålder. Det är av vikt att vara uppmärksam så att inte våldsutsatta osynliggörs på grund av rådande normer, föreställningar och förutfattade meningar. De kommunala verksamheterna möter dagligen våldsutsatta och våldsutövare. Det är både kommuninvånare och anställda.

Att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation är ett område som återkommer under flera mål i Agenda 2030 och bidrar till att uppfylla de mål som adresserar hälsa, utbildning, jämlikhet och fredliga samhällen i Program för hållbarhet i Jönköpings kommun. Det bidrar även till att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet kring att mäns våld mot kvinnor ska upphöra där kvinnor och män, flickor och pojkar har rätt till kroppslig integritet.

Foto: Johnér bildbyrå

Det finns stora mörkertal när det gäller hur många som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Generellt sett är det fler kvinnor än män som utsätts för våld inomhus av en person som hen har en partnerrelation med. Män utsätts oftare för våld av en okänd gärningsperson utomhus. Detta gäller även i Jönköpings kommun. En tredjedel av alla misshandelsbrott drabbar barn i åldrarna 0-17 år.

Hur omfattande problemet med hedersrelaterat våld är finns det ingen tillförlitlig bild av. Avsaknaden av en allmänt vedertagen definition bidrar till svårigheten att kartlägga omfattningen. Det har gjorts olika typer av enkäter och insamling av data men det är svårt att fånga den faktiska situationen. En enkätstudie som Socialstyrelsen gjorde 2007 visade att fem procent av flickorna och två procent av pojkarna lever under stora begränsningar och hedersrelaterat våld. Andra studier visar på betydligt högre siffror. När det gäller statistik går det exempelvis att ta fram siffror på antal individer som är kända hos skola och socialtjänst men bakom dessa finns det ett stort mörkertal. I delprogram Våld i nära relationer finns en mer detaljerad beskrivning av kommunens arbete för att motverka våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Syfte våld i nära relationer

Det könsbaserade våldet ska upphöra och kommunen ska arbeta aktivt och systematiskt för att förebygga och motverka våld. Arbetet för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer syftar till att eliminera alla former av våld och ska bidra till att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att alla oavsett kön har rätt till kroppslig integritet. Kommunens insatser ska fokusera på bland annat barns och ungas utsatthet och upplevelser av direkt och indirekt våld.

Det förebyggande arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från en gemensam definition, lägesbild, orsaksanalys, åtgärder och uppföljning.

Arbete för att minska våld i nära relationer i kommunen uppnås genom

- Ökade kunskaper kring våld, mänskliga rättigheter, jämställdhet och värdegrund samt att se sambandet mellan våld och jämställdhet.
- Att fortsätta stärka kompetensen att främja tidig upptäckt gällande våldsutsatta och våldsutövande vuxna och barn samt barn som upplevt våld.
- Att stärka kunskapen och arbeta förebyggande med grupper som på grund av till exempel ålder eller funktionsnedsättning är extra utsatt och sårbar gällande våld i nära relation och hedersrelaterat våld.

- Att alla chefer och medarbetare ska ha kunskap kring definitionen av våld, olika gruppers utsatthet samt hur man kan upptäcka våld. Extra fokus ska vara på att stärka skyddet och stödet för våldsutsatta.
- I det våldsförebyggande arbetet ska särskilda insatser göras för att hindra att våldsutsatta barn och vuxna osynliggörs på grund av rådande normer, föreställningar och förutfattade meningar.
- Att säkerställa att den enskilde får det skydd och stöd som den har rätt till, oavsett personens förutsättningar och livssituation.
- Att utveckla och erbjuda lättillgänglig information om stöd och skyddsinsatser för våldsutsatta och våldsutövande vuxna och barn samt barn som upplevt våld.
- Att fortsätta utveckla en struktur för samverkan mellan berörda förvaltningar, bolag och andra aktörer, både på strategisk nivå och i enskilda ärenden utifrån kunskap om olika aktörers ansvarsområde.
- Att stärka förvaltningarnas systematiska uppföljning och utvärdering i sin verksamhet.

Särskilda satsningar

- Stärka chefers, medarbetares och civilsamhällets kunskaper kring definitionen av våld och olika gruppers våldsutsatthet för att kunna ge ökat stöd och hjälp till den som är utsatt. (alla nämnder)
- Fortsätta utveckla arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt öka medarbetarnas kunskap kring frågorna. Genomföra insatser för ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, könsstympning och tvångsäktenskap. (alla nämnder)
- Förbättra upptäckt av våld genom att systematiskt fråga om våldsutsatthet i samtal med medborgare och anställda. Frågor om våld ställs på ett sätt som är tillgängligt och begripligt samt att det finns tillgång till stöd för kommunikation, exempelvis genom en teckenspråkstolk eller ett kompletterande kommunikationsstöd. (alla nämnder)

- Tillgängliggöra information kring stöd och hjälp vid våld i nära relation för fler målgrupper. Information om mänskliga rättigheter, barnets rättigheter, jämställdhet och hjälpmöjligheter som ges i olika verksamheter. (alla nämnder)
- Genomföra utvärdering av verksamheternas organisering för att tillgodose att den enskilde medborgaren får det stöd och hjälp som den behöver oavsett förutsättningar och livssituation. (alla nämnder)
- Medarbetare i verksamheter för barn och unga har fördjupade kunskaper i våldsförebyggande arbete, kunskaper om hur barn upplever våld i nära relation och är medvetna om anmälningssplikten. Fortsätta stärka kompetensen om anmälningssplikten enligt 14 kap. 1 § Socialtjänstlagen. (BUN, KFN, FN, UAN, IN, ÖFN)

Uppdrag och ansvar för våld i nära relationer

Stadskontoret samordnar arbetet med våld i nära relation på kommunstyrelsens uppdrag. Räddningstjänsten samordnar det brottsförebyggande arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är: kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Länsstyrelsen, Region Jönköpings län, Kvinno- och tjejjouren Jönköping, Smålandsidrotten m.fl.

Program för hållbarhet

Prioriterade hållbarhetsmål för Jönköpings kommun som kan integreras i särskilda satsningar i avsnittet för våld i nära relationer:

God utbildning för alla (mål 4)

- I analys ska kommunen använda fler diskrimineringsgrunder än kön som variabler för att fördjupa analysen såsom exempelvis funktionsnedsättning, könsidentitet och etnicitet.

Jämställdhet (mål 5)

- Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.
- Det könsbaserade våldet ska upphöra. Kommunen ska arbeta aktivt och systematiskt för att förebygga och motverka våld.

- Alla chefer och medarbetare ska ha kunskap kring definitionen av våld, olika gruppers utsatthet samt hur man kan upptäcka våld. Extra fokus ska vara på att stärka skyddet och stödet för våldsutsatta.
- Kommunen ska säkerställa att den enskilde får det skydd och stöd som den har rätt till, oavsett personens förutsättningar och livssituation.
- Arbetet med att förebygga våld ska ha ett folkhälsoperspektiv och bedrivs med genusmedveten syn på våld. Kritiska samtal kring relationer, samtycke, sexuella trakasserier, porr och prostitution är en viktig del av arbetet.
- Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck ska utvecklas och medarbetarnas kunskap kring frågorna ska öka.
- En del av jämställdhetsarbetet innebär att motverka och förändra destruktiva maskulinitetsnormer. Pojkar och män ska vara involverade i arbetet.
- Arbetet med att förebygga våld mot kvinnor ska förstärkas genom att utöka arbetet med våldsutövare.

Fredliga och inkluderande samhällen samt genomförande och globalt partnerskap (mål 16 och 17)

- Kommunens insatser ska fokusera på bland annat barns och ungas utsatthet och upplevelser av direkt och indirekt våld.

